

Kunnanvaltuusto	§ 90	16.09.2019
Kunnanhallitus	§ 211	30.09.2019
Kasvatus- ja sivistyslautakunta	§ 25	14.04.2020

Valtuustoaloite LUE LISÄÄ! – draaman ja teatterin keinoilla lukutaidon rapistumista vastaan

206/00.02.00/2019

Kunnanvaltuusto 16.09.2019 § 90

Pihla Keto-Huovinen sekä muita allekirjoittaneita jättivät valtuuston kokouksessa 16.9.2019 seuraavan aloitteen:

"Suomen kunnissa tulisi tehdä työtä lasten ja nuorten lukutaidon edistämiseksi. Yksi ratkaisu siihen olisi tukea lukutaitoa teatterin ja draaman keinoin.

Suomalaisten lukutaito on rapistumassa. PISA-arvioinnissa Suomen kansallinen keskiarvo (536) sijoittuu tyydyttävälle suoritustasolle. Arvioinnin mukaan heikkoja lukijoita oli kahdeksan prosenttia. Eurostatin tutkimusten (8/2016) mukaan Suomessa on enemmän koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle pudonneita nuoria kuin muissa Pohjoismaissa. Lukutaito on yksi avaintekijä syrjäytymisen ehkäisyssä. Se on myös elinikäisen oppimisen perusta. Vankka pohja lukutaidolle luodaan lapsena. Lukutaito on taito, joka kehittyy ja jota tulee kehittää koko elämän ajan.

Lukutaidon kehittämisessä on tärkeää löytää lapsia ja nuoria kiinnostavia tekstejä ja tekstityyppejä sekä laajentaa käsitystä lukemisesta. Jos kaunokirjallinen teos ei tunnu lapsesta tai nuoresta omimmalta lukemisen muodolta, voimme kannustaa esimerkiksi tietokirjojen tai rap-lyriikoiden pariin. Sanat haltuun -hankkeessa lukutaitoa lähestyttiin rap-musiikin keinoin. Hankkeen työpajojen vaikutuksia tutkittaessa puolet nuorista koki oppineensa uutta, 30 prosenttia kiinnostui uudennlaisista teksteistä, ja yli 20 prosenttia muutti suhtautumistaan lukemiseen.

Yksi ratkaisu lasten ja nuorten lukutaidon edistämiseen on, että kunnassa tehdään lukutaitoa edistävää työtä teatterin ja draaman keinoin. Kiinnostus kirjoihin ja lukemiseen ei synny itsestään, vaan se vaatii uudennlaisia menetelmiä. Kirjastojen kirjavinkkaukset voisi toteuttaa draaman keinoin tai ilmiöpohjaisesti yhdessä tehden. Tätä työtä voitaisiin tehdä kirjastoihin palkattavan draamapedagogin toimesta, yhteistyössä paikallisten taiteen ammattilaisten, kulttuurijärjestöjen tai -yritysten kanssa. Kaupungit tai kunnat voivat myös yhdessä palkata alueelle yhteisen teatterialan ammattilaisen tai ostaa yhdessä palvelun alueen yhdistykseltä tai yritykseltä.

Helsingissä on lukutaitoa edistetty draaman ja teatterin keinoin jo seitsemän vuoden ajan ja toiminnasta on saatu loistavia tuloksia. Helsingin kaupunginkirjastolla työskentelevä draamapedagogi Minna Rimpilä on toteuttamat kokonaisuudet ovat hyvin monipuolisia ja osallistavia, joissa lapset ja nuoret temmataan konkreettisesti mukaan tarinoiden maailmisiin. Tämän toiminnan kautta kiinnostus lukemiseen on kasvanut siinä määrin, että kirjastoihin on jouduttu tilaamaan esiteltäviä kirjoja lisää runsaasti

kasvaneen kysynnän vuoksi. Kysyntää toiminnalle on niin paljon, että Helsingin kokoisella talousalueella yksi pedagogi ei ole enää pitkään aikaan ennättänyt itsekseen tuota kysyntää tyydyttämään. Toimintaa ei ole tehty pelkästään kirjastoissa, vaan pedagogi on tehnyt tiivistä yhteistyötä koulujen kanssa, jolloin tämä toiminnallisuus on ollut entistä helpommin saavutettavissa.

Syksyn 2019 aikana kirjavinkkaukset teatterin ja draaman keinoin alkavat Helsingissä myös aikuisille. Koetilaisuuksien perusteella myös tästä toiminnallisuudesta on saatu erinomaisia tuloksia ja vahvaa kiinnostusta. Tämä loistava konsepti on mahdollista monistaa mihin tahansa kuntaan. Minna Rimpilä on luvannut auttaa toiminnan käynnistämisessä. Hankkeen kummeiksi voidaan pyytää oman alueen kirjailijoita, jolloin toiminnalle saadaan entistä enemmän kiinnostavuutta ja näkyvyyttä.

Me allekirjoittaneet esitämme, että Mäntsälässä aloitetaan lukutaidon vahvistaminen teatterin ja draaman keinoin.

Mäntsälässä 16. syyskuuta 2019

Pihla Keto-Huovinen"

Päätös: Kunnanvaltuusto päätti lähettää aloitteen kunnanhallitukselle valmisteltavaksi.

Liite 1. Valtuustoaloite

Kunnanhallitus 30.09.2019 § 211

Kunnanjohtajan päätösesitys

Kunnanhallitus päättää lähettää aloitteen kasvatus- ja sivistys toimialan valmisteltavaksi.

Päätös: Hyväksyttiin esityksen mukaan.

Kasvatus- ja sivistyslautakunta 14.04.2020 § 25

Kirjastopalvelujohtaja on pyydettyssä selvityksessään todennut seuraavaa:

"Kiitämme huomiosta lukutaidon edistämistä kohtaan sekä kirjaston osuuden nostamisesta esiin koulujen tarinakasvatuksessa ja lukutaidon edistämisessä. On tärkeää, että lasten ja myös aikuisten lukuharrastuksen kohentamisen keinoja etsitään laajalta pohjalta, yhteisesti.

Valtuustoaloitteessa esitetään, että Mäntsälässä aloitetaan lukutaidon vahvistaminen teatterin ja draaman keinoin.

Mäntsälän kirjastossa on vuosia tehty koulujen ja kirjaston yhteistyösopimukseen kirjattuna tarina- ja lukukasvatusta, jonka työmenetelminä ovat olleet mm. draamapedagogiikan keinot sovelletusti.

Käytännössä tämä tarkoittaa alakoulujen kohdalla sitä, että kirjastonhoitaja menee luokan/koko koulun vieraaksi koululle tai tapaa luokan kirjastossa. Näiden kirjavinkkaustuntien sisältö ja toteutus vaihtelee luokan oppimistilanteen ja mahdollisen teeman mukaisesti paljonkin. Joka tapauksessa tuntien lähtökohta on aina luovassa ja draamallisessa tarinoiden käsittelyssä.

Tilanteissa on aina mukana monipuolinen valikoima aihepiiriltään ja taitotasoltaan vaihtelevia kertomuksia ja tietokirjoja. Ne ovat esillä, mutta tarinoita ei yleensä "vain" lueta, vaan niiden kiinnostusta herättäviä kohtia ja asioita esitetään ja kerrotaan eräänlaisena yhden henkilön teatterina, johon saatetaan myös osallistaa oppilaita tarinasta ja opettajan kanssa sovitusta tilanteesta riippuen. Tämä tapa on vuosien mittaan koettu toimivaksi. Toimivuus näkyy tilanteissa aina heti lasten haluna lukea tarina ihan kokonaan, ihan itse. Toimivuus on ollut nähtävissä selvänä nousuna myös lasten aineiston lainaustilastoissa.

Kirjastoyhteistyö on osa opetussuunnitelmaa ja Mäntsälän kulttuurikasvatussuunnitelmaan on kirjattu 1.-9. luokkien lukemisen ja lukutaidon edistämistyön lupaukset kirjaston osalta. Kaikki Mäntsälän alueen ekaluokkalaiset ovat esimerkiksi vuoden 2019 syksystä alkaen päässeet mukaan elämykselliseen kirjastovierailuun, jossa kirjastoon tutustutaan tarinoiden, elämysten ja aistimusten avulla. Lasten ja nuorten aineistoista ja palveluista vastaava kirjastonhoitaja koordinoi kulttuurikasvatussuunnitelman toteutumista yhdessä kulttuurisihteerin kanssa vuonna 2020.

Kirjavinkkausta aikuisille on muutaman kerran kokeiltu, mutta se ei ole houkutellut ihmisiä paikalle. Aikuisia kiinnostavia ja lukemisharrastusta tukevia tapahtumia ovat olleet yhdessä Kansalaisopiston kanssa järjestetyt kirjailijavierailut (2 krt/v.) sekä kerran kuussa vaihtuvin teemoin järjestetty kirjaston Hyvän olon ilta, joissa on usein kirjailija-, kirjoittaja- ja asiantuntijavieraita. Eräänlaista aikuisten lukutaidon edistämistä on myös viikoittainen digicafe, jonne voi tulla kysymään neuvoa oman älylaitteen tai verkkopalvelujen käytössä ja ongelmassa.

Draamallisten kirjavinkkausten lisääminen tai niiden tilaaminen ulkopuoliselta toimijalta ei ole mahdollista kirjaston nykyisillä resursseilla.

Teemme mielellämme yhteistyötä eri toimijoiden kanssa, mutta myös yhteistyömahdollisuuksien selvittäminen, projektien suunnittelu ja toteuttaminen vaatii resursseja niin kirjastolta kuin yhteistyökumppaneiltakin.

Kirjasto tekee tiivistä yhteistyötä Kirkes-kirjastojen kanssa (Järvenpää, Kerava, Tuusula). Yhteisen draamapedagogin palkkaaminen voisi olla hyvä ratkaisu, mutta kokemusta neljän kunnan yhteisen työntekijän palkkaamisesta ei vielä ole. Ohjelmistoja ja e-aineistoja hankitaan Kirkes-kirjastojen kanssa yhdessä kustannukset kunnan asukaslukuun suhteuttaen, mutta henkilöresurssin jakaminen ja hallinnoiminen samalla tavoin yli kuntarajojen on hankalampaa.

Selvitämme yhteistyömahdollisuuksia kansalaisopiston kanssa. Opistolla

lapsille ja nuorille teatteri-ilmaisua opettavan ammattilaisen kanssa voisimme mahdollisesti järjestää yksittäisiä draamallisia menetelmiä hyödyntäviä tapahtumia kouluissa. Voimme selvittää myös Mäntsälän teatterin ja muiden Mäntsälän alueella toimivien teattereiden kanssa esim. eri-ikäisille tarkoitetun lukuteatterin järjestämistä. Mukana lasten ja nuorten tapahtumien ja toiminnan miettimisessä on oltava myös vahva edustus kouluilta ja päiväkodeista.

Toivomme, että aloitteessa esitetylle toiminnalle osoitetaan resursseja kasvatusta- ja sivistystoimialalle sekä kolmannelle sektorille avustusten muodossa, jotta teatterin ja draaman keinoin toteutettavan lukutaidon ja lukemisen edistämistyön lisäämiselle on todelliset mahdollisuudet."

(Valmistelija: kirjastopalvelujohtaja Anu Järvi-Uutela ja kirjastonhoitaja Riitta Manninen / lisätietoja kirjastopalvelujohtaja Anu Järvi-Uutela, p. 040 314 5381)

Sivistysjohtajan päätösesitys:

Kasvatus- ja sivistyslautakunta päättää esittää lausuntonaan valtuustoaloitteeseen, että aloitteessa esitettyä toimintaa on mahdollista Mäntsälässä kehittää edelleen. Kehittämistyötä on kuitenkin resursoitava tarvittava määrä.

Käsittely: Kirjastopalvelujohtaja Anu Järvi-Uutela esitteli asiaa kokouksessa.

Päätös: Kasvatus- ja sivistyslautakunta päätti hyväksyä esityksen.

Merkittiin, että Anu Järvi-Uutela poistui kokouksesta ko 17.42.